

Polhi so tudi v Prekmurju

Gnezdo so si uredili kar v cekarju

Polhovka je bila nekoč prepoznaven znak slovenskih študentov, lov na polhe pa je bil razširjen zaradi dopolnitve prehrane

Polharija na Goričkem resda ni razširjena, pravzaprav strokovnjaki do nedavnega niti niso imeli natančnih podatkov, ali polhi v severovzhodni Sloveniji sploh živijo. Toda zdaj ni več nobenega dvoma. Polhi so tudi v goričkih gozdovih. Eno od gnezd so si uredili kar v obešenem praznem cekarju iz koruznega ličja v Vidrinem raziskovalnem in turističnem centru Aqualutra v Križevcih Inštituta za ohranjanje naravne dediščine Lutra, kjer je pred dnevi začela delati Saša Zavratnik, ki končuje magistrsko nalogo – o polhih.

Vedela, kaj jo čaka

Vse omenjeno sploh ni povezano, ampak zgolj prijetno naključje. Strokovnjakinja za polhe iz Gorišnice, ki končuje drugo stopnjo študija na Fakulteti za naravoslovje in matematiko Univerze v Mariboru, je bila izbrana izmed 80 prijavljenih kandidatov na razpisano delovno mesto vodje centra. Križevce in center zelo dobro pozna, saj je bila tukaj že večkrat kot študentka in je zelo dobro vedela, kakšno delo jo čaka. Toda v prihodnje se ne bo ukvarjala le z vidrami, zaradi katerih je bil omenjeni center v okviru projekta Life sploh zgrajen, ampak tudi s polhi – in to kar na svojem delovnem mestu.

Radi so tam, kjer je hrana

Težko je verjeti, da bodo polhi tudi v prihodnje izbrali za svoje domovanje cekar v križevskem centru, kajti

po navadi se izogibajo naseljenim hišam – obiščejo kvečjemu mirna podstrešja stavb ob gozdu, največkrat pa si uredijo domovanje in prezimovanje v jami pod zemljo ali v duplinah. Predvsem pa so radi tam, kjer je v bližini hrana: plodovi hrasta, bukve in gabra, občasno jedo tudi glive ali kar živalsko hrano. Plenijo jih kune, mačke, njihove največje sovražnice pa so sove. Tudi polhi namreč čez dan spijo in se odpravijo iskat hrano ponoči.

Polharsko izročilo

Tradicija lova na polhe (ki je dovoljen) pa je živa še danes – domači obrtniki še vedno izdelujejo tradici-

onalne pasti, ustanavljajo pa se tudi društva, katerih cilj je ohranjanje polharskega izročila. Prvo pričevanje o takšnem lovu in o uživanju polhov sega v leto 1240, v srednjem veku pa je bil lov na polhe celo obdavčen, o čemer je pisal tudi Valvasor. Lovili so jih zaradi masti in hrane, saj so bili velikokrat edini vir beljakovinske prehrane za revne ljudi brez polj in domačih živali. Iz kože in krzna so izdelovali veliko uporabnih predmetov, pokrivalo iz poljših kožušček polhovka je veljalo celo za simbol slovenstva in je bilo prepoznavni znak slovenskih študentov na Dunaju. Med drugo svetovno vojno so menda nemški okupatorji polhovke prepovedali, ker so menili, da se z njimi izkazuje slovenstvo.

Saša Zavratnik bo v Križevcih pazila na vidre in proučevala polhe.

FOTOGRAFIJA BERNARDA B. PEČEK

Ob dotiku se polh takoj zbudi.

Polhi so najraje v gozdu in živijo v duplinah in pod zemljo. FOTOGRAFIJI ARHIV VEČERA

Prej jih slišimo kot vidimo

»Mene je zanimalo predvsem delo v centru, ki zajema vse, tudi monitoring in statistiko. Pomembno je, da se vztrajno izobražuje in opominja ljudi na te dragocene živali, ki so tukaj. V mojem interesu je, da delam prav na tem območju, kajti polhi so tudi tukaj – ljudje niti ne vedo, da so v bližini. Kako ugotovijo: slišijo jih prej kot vidijo, saj se lahko zadržujejo tudi na podstrešjih, so manjši, srebrnosive barve z izbuljenimi očmi,« pove Zavratnikova.

Vse bolj zgodaj se prebujajo

Pa niti niso radi v naseljih pri ljudeh. Polhi so raje v gozdu in živijo v duplinah in pod zemljo, pod koreninami. »So sesalci, z materinega mleka zelo hitro preidejo na trdo hrano, kot je želod ali žir. Jeseni si naberejo – pojedjo – velike zaloge hrane, da lahko prezimijo; ker so hibernatorji, zimo prespijo in izgubijo od 35 do 50 odstotkov telesne teže,« je povedala Saša Zavratnik.

Njihova telesna temperatura se med zimskim spanjem spusti do nič stopinj, močno se zmanjša tudi število vdihov. Ob dotiku se polh takoj zbudi, je pa najlažji plen plenilcev prav v tem obdobju. Z dolgotrajnimi raziskavami so v Nemčiji ugotovili, da se polhi prebujajo iz zimskega spanja vse bolj zgodaj, kar pripisujejo globalnim spremembam. Po nekaterih informacijah pa polhi hibernirajo tudi v vročih poletnih mesecih.

Bernarda B. Peček

Predstavili bodo življenje in delo Ivana Krambergerja

Grajski sobi za znamenitega sokrajana

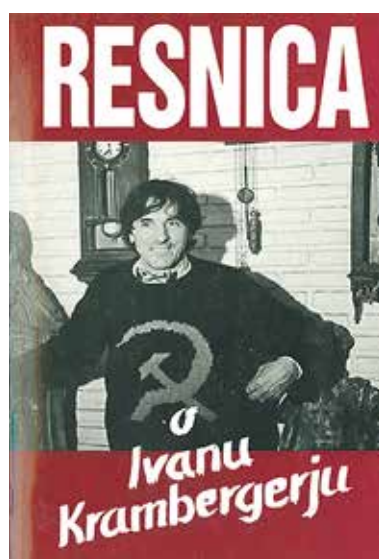
Na negovskem gradu bo na ogled razstava o najbolj znanem Negovčanu, inovatorju in dobrotniku, ki je bil tudi predsedniški kandidat

Obnovljeni del gradu pri Negovi, ki je v državni lasti in ga upravlja Občina Gornja Radgona, bo namenjen tudi predstavitvi najbolj razvpitega krajanja. V osemdesetih in devetdesetih letih ni bilo državljana Slovenije, ki ne bi slišal za Ivana Krambergerja (1936–1992), posebneža od Negove, ki se je vrnil iz Nemčije kot samooklicani inovator in dobrotnik, ki je podarjal dializne aparate. Njegovi nepogrešljivi spremljevalci so bili opica, sova, klobuk in avto bugatti. Bil je človek brez dlake na jeziku, ki se je zavzemal za »malega človeka« in si je že v času življenja dal sezidati grobnico pri gostinskem lokalu ob negovskem jezeru. Že takrat si je veliko ljudi želelo ogledati in spoznati domovanje in življenje tega posebneža, čeprav ga domačini v tistih letih niso vedno sprejemali z naklonjenostjo. V zavodu Kultprotur so ocenili, da je po toliko letih – čeprav še mar-

sikaj ni povsem razjasnjeno – vendarle dozorel čas, da mu v obnovljenem gradu namenijo dve sobi. Poleg Salona Traminca v turističnem smislu prav Ivan Kramberger kot znana osebnost najbolj označuje ta kraj.

Grad Negova se je s projektom Fotograd Negova uvrstil med pet svetovnih fotografskih razstavišč po kriterijih mednarodnega fotografskega združenja FIAP in dve obnovljeni sobi naj bi v prihodnjih mesecih namenili tudi atraktivni razstavi o liku Ivana Krambergerja. Občinska uprava je pobudo zavoda, ki jo je na seji občinskega sveta dala svetnica Norma Bale, sprejela in objavila na spletni strani občine in zavoda obvestilo, da zbira informacije in kakršne koli dokumente, fotografije in druge predmete, povezane z Ivanom Krambergerjem.

Rodil se je v družini, kjer sta rena starša viničarja imela kar enajst otrok; po pripovedovanju so ga že s

Eno prvih knjig o »slovenski senzaciji« Ivanu Krambergerju je leta 1990 napisal Vlado Paveo, novinar Vestnika in nato Večera.

štirimi leti dali za hlapca h kmetu v Voličino, kjer so ga pretepali in mučili tudi tako, da so ga privezali za noge in spuščali v šestmetrski vodnjak. »Mislim, da sem dobil takrat trajne posledice in postal prestrašen, kar mi je ostalo za vedno,« je izjavil v knjigi Vlada Pavea z naslovom Resnica o Ivanu Krambergerju. Pri osmih letih ga je brat sredi noči ukradel in ga s kolesom odpeljal h kmetu v Benedikt.

Ker je v otroštvu živel v bedi, je želel obogateti. Izučil se je za dimnikarja, med opravljanjem vojaške dolžnosti pa je nanj padel avtomobil, zaradi česar je bil mesec dni brez zavesti, od takrat je bil 60-odstotni invalid. Obogatel je šele v Nemčiji (kjer je tudi opravil večerno šolo) – ali zaradi izboljšav dializnih aparatov ali zaradi pravega odnosa do nežnejšega spola – je danes težko presoditi. V Pomurju smo zanj slišali sredi osem-

desetih let, ko je poiskal takratnega Vestnikovega novinarja Vlada Pavea, češ da so zapleti v carinarni na Šentilju, kjer so mu zadržali blago (zdravila), ki jih je peljal iz Nemčije in jih je želel podariti pomoči potrebnim v Sloveniji. Po tem ga je bilo povsod polno, v vseh medijih, kajti Kramberger ni izbiral besed. Tudi ko so Gornjo Radgono preplavili tovornjaki zaradi stavke voznikov Avtoradgone, je pred občino zanje kahal in razdeljeval malico. Postal je tudi predsedniški kandidat in uspel privabiti ob negovsko jezero vse preostale kandidate. Tudi njegova smrt – atentat – je nekaj posebnega v majhni Sloveniji. Na splošno je celotno njegovo življenje vredno večje pozornosti v kraju, kjer je živel. Mnogi pravijo, da bi mali ljudje danes spet potrebovali takega »Krambergerja«, ki bi se bojeval zanje.

Bernarda B. Peček

barometer

Popolno

Nataša Vild iz Agencije Wind je pobudnica organizacije poročnega sejma Popolna poroka, za katerega je pred več kot desetimi leti uspela navdušiti tudi agencijo Frontal in Zdravilišče Radenci ter številne druge sodelujoče – zlatarje, cvetličarje, slaščičarje, modne oblikovalce. Minulo soboto in nedeljo so v Hotelu Radin organizirali že deseti sejem in tudi tokrat si je privedev z novostmi ogledalo veliko obiskovalcev.

Z Romi

Direktorica Ljudske univerze Lendava Rahela Hojnik Kelenc, ki ima dolgoletne izkušnje v delu z Romi, je zbrala partnerje iz treh držav in opozorila na pomembno pravilo, ki spremlja tudi vsa njena prizadevanja: »Ne delaj ničesar za Rome brez Romov!« Uspešno izobraževanje pomurskih Romov je lahko zgled tako hrvaškim kot tudi madžarskim partnerjem, prav tako pa je spodbuda Romom na Dolenjskem.

Na poti navzgor

Ekipa trenerja Petra Juteršnika je to sezono v tretji ligi sicer začela malce negotovo, v zadnjem mesecu pa je ujele pravi ritem in formo ter začela nizati zmage. Tako so košarkarji Radenske Creativ naredili velik skok na lestvici navzgor in so sedaj na odličnem, četrtem mestu. Moštvu manjka samo še ena zmaga, pa se bo vključilo v boj za končnico in s tem znova za napredovanje v drugo ligo.